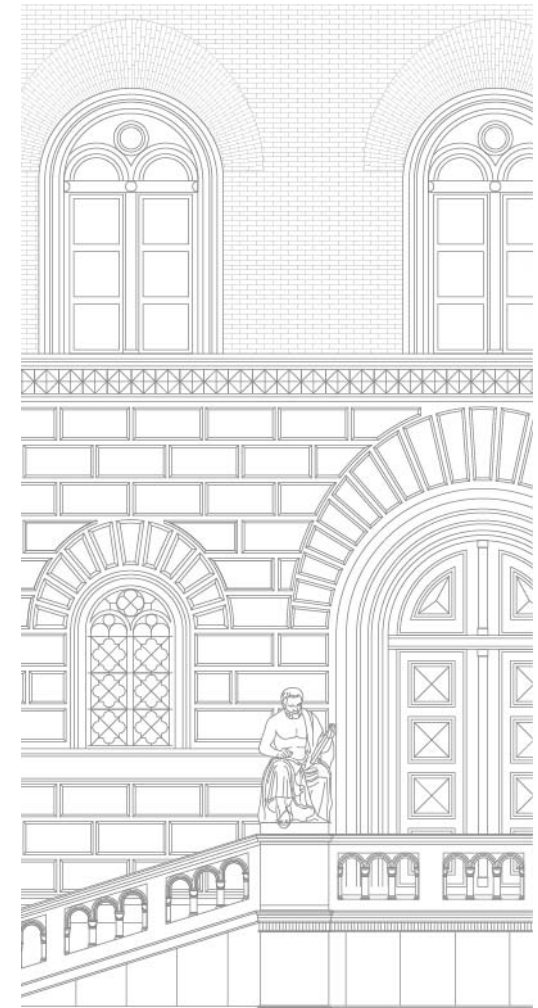

Persian incunabula and early lithographs

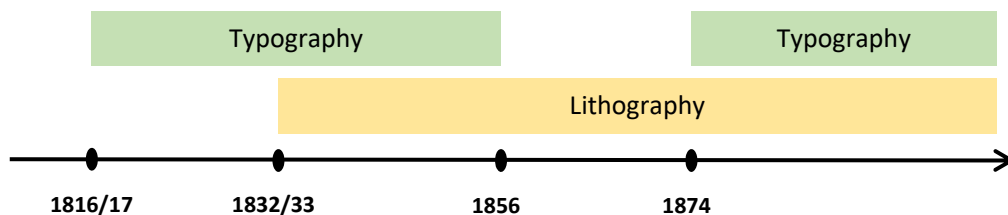
Historical overview and holdings

Definitions

Persian printing history

Books printed by movable types or by lithography in Arabic script in the territory of present day Iran

Persian incunabula

Books printed from movable type in the formative period of printing

Typographic printing

- 1816/17 Tabriz
  - Courtly patronage: crown prince Abbas Mirza
  - several printing houses
  - ~ 15 prints, thematically diverse
- 1824 Tehran
  - Courtly patronage: Mo`tamed al-Dowle
  - Distinctive layout
  - Religious works
  - ~ 40 prints

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 بِحَمْدِ اللَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ وَنُصَلِّي عَلَى نَبِيِّنا الْحَبَّارِ وَعَلَى آلِهِ السَّادَةِ
 الْأَخْيَارِ الْأَرْدَاءِ لِلْأَنْصَارِ الْأَتِينَةِ عَلَى الْكُفَّارِ سَجْمًا أَبْنِ
 عَيْبَةٍ ذَوِي عَهْدٍ وَالْحَلِيفَةِ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْلَادِهِ أَجْمَعِينَ وَأَجْمَعِينَ وَأَحْفَادِهِ
 الْجَاهِدِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ زَعِيمِينَ أَجْمَعِينَ لَمَّا بَعْدَ إِخْلَافِ خَلِيفَةِ
 عَيْسَى بْنِ الْحَسَنِ الْحُسَيْنِيِّ بِرُوحِ إِعْلَامٍ وَأَظْهَارِ مَرُومٍ وَمُحْتَمِرِ
 سَيْدِ أَرْضِ كَهْ چُونِ مَسْرُوحَاتِ دَانِ عَهْدِ عَيْبَتِ اِمَامَةِ عَلَيْهِ السَّلَامِ نَا
 اَلْكَوْنِ كَهْ تَوْبَتِ ظُهُورِ اِيْنِدِ دِلْتِ هِمَايُونِ اسْتِدْرُومِ اَللَّكِ
 اِيْرَانِ صَالِحَاتِ اللَّهِ عَنِ الْجَمْدَانِ سَهْلِ وَسِرِّ وَطَمَانِنِهِ بُوْدِ دِيْدِيْنِ
 سَبَبِ هَيْجَمِكِ اَزْ عِلْمَائِيْ مَرِ اَشْدِيْنِ وَفُتُوْهَائِيْ مُتَقَدِّمِيْنِ دَرِ اِيْنِ
 بَابِ تَكَاوُفِيْ عِلَالِ حَنَّهْ نَفُوشْتِهْ بُوْدِ دِنْدِ دَمَلُوشِ مَسْطَلِيْ دَرِ اِيْنِ بَابِ
 وَكَشْتِهْ

Qā'em'maqām, Abū al-Qāsem ibn 'Isā:
Resālah-ye Jehādiyyah.
 Tabriz: Muḥammad 'Alī b. Muḥammad Ḥosayn Āshtiyāni 1817.
 [Marzolph 2002, 252]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 منت خدایا عزوجل که طاعتش موجب قربت است و شکر او درش مزید نعمت
 هر نفسی که فرو برود ممد جانست و چون بر مبادی مقرحات بس در هر نفسی
 دو نعمت موجود است بجز نعمت شکر و واجب بیت * از دست و زبان که
 از عهد شکرش بداید * اعمال او را داود شکر او قبل من عبادی الشکور
 * نه همان به که ز تقصیر خویش * عذر بدتر گام خدای آورد * و نه سزاوار
 ش کس نتواند که بجا آورد * بار از رحمت ب حسابش همه جا رسد و خوان
 در دفتر هر کس که برده ناموس بندگن کنه فاحش نهد و وظیفه
 طای منکر نبرد * بیت * ای کرمی که از خزانه غیب * کبر و ترس و سلف
 ی * در دوستان را بگنجی محروم * تو که یاد شمتان نظر داری * فراتر باد صبارا
 کشفه تا فوس زمر دین بکسرتان دویا به ابرویاری را فرموده تا نبات نبات راد رهد
 زمین به پروان دود در خاترا اغلعت نو و زنی قیامی سوز و رونق در بر کرد و اطفال شاخ را
 بقدم موسم ریح کلا شکر که بر سر بخاد و معصاره نامی بقدرت او شهید فائق شده
 و تخم خرمایین تربیتش نخل باسق کشته * بیت * ابر و یاد و مه و خورشید و فلک
 در کارند * تا بویاز بکف اری و بغفلت بخوری * همه از بحر تو سر کشته و فرمان بردار *
 شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری * در خیر است از سرور کائنات و خلاصه
 موجودات و رحمت عالمیان و صفوت ادبیاں توشه دور زمان بغیر محمد المصطفی
 صلی الله علیه و آله و سلم * بیت * شمع مطاع نبی کریم * قسم جسم و سیم جسم *
 * * * * *

است و بجز نعمت شکر و واجب بیت * از دست
 شکرش بداید * اعمال او را داود شکر او قبل من عبادی
 ان به که ز تقصیر خویش * عذر بدتر گام خدای آورد *
 نتواند که بجا آورد * بار از رحمت ب حسابش همه جا رسد

Sa'di: *Golestān*.
 Tabriz: 1821. [BSB]

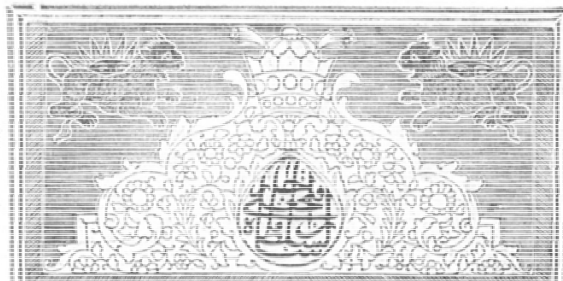
الارضين وابدانوار دولته على قاطبة الموحد بن وابدشوكه الى يوم الدين واطل زانته في
 جهاد المشركين والبعثته في طريق الحق واليقين مادامت الاقلام تكتب والنعام تسكب كما اكثر
 صنابعه وانه غريبة بلاد بعده وقربه من طالع فرخنده وطلوع شاهنشاه عالم كبردر
 مملكت ايران حفظه الله عن نواب الحدان شابع بودمك صنعت طبع وبتبل كدر عقدة نمون
 واتخير يانده بود محمد الله والمنه اقم بحكم سلطاني واهرمه يون خسرواني والفتات سر
 خاصكان له دست سخايش بلاي كوهر كانت وافتد در دريا قوم ملت احمد نظام دهر
 كدراد حسب زطلعت يوسف نسبتت بهودا شنه زخصالتن هز اروضه زرضوان
 بدره زجمالتن هز ارضه ايضا عدوا واولاكت جوقطى ازيم قلم ولي از اوسلامت
 جوسطى ازدم موسى زمان از اويدايع جوكار خاها از زرين از اوسنابع جوبار نامه
 مانا هر چه حكمت طالب هر چه حجت غالب هر چه مال نوانك هر چه كار نوانا حات
 عالم و عادل ملاك ظالم و خامل صلاح كاسد و فاسد و راج دانش يوانا جناب امارت و مناعت
 بناء جلالت و نالت دستكامة قرب الخاقان سوتير السلطان مير الفلك المرفقة والكمال تحم الفلك
 العزيم والاقبال شمس مباد الرفعة والحلال بدر نجوم الزخمة والحمال امير الاناء الخواص اسنا
 الخواص الخااص الخاص مكمل للموس السلطنة السنية معند الدولة العلية العالمة مملكت خصال
 متوجه خان ك شخص جلالتن فاده بالسر اقباب جهه حوزا جه بدره الهه كيا بدجه كسها
 ككفتانند ياس دولت خسر و يحفظ ختمت دارا لارالت لواه امارته مرفوعة واعلام اياه
 منصوبه و قلوب اعدائه مكسوزة مادامت عز مات القضاء مجرومة بسى واقفام جناب مبرز
 زين العالم بن كجامع جمع علم وعمل است و حاوي قول و فصل و از اعان دار السلطنة
 تير بر است و در حوزة ايران سدع ابن من عز برزد دار الخلافة لمهران بدرجه كمال رسده
 كسبي كاهل علم ازان انتفاع باندم مطوع امد اميد كدر نظر ارباب دانش مطوع ابد تمام
 شد كتاب حلية المتقين در سلج جمادى الاخرى در سال ههزار و
 دوست و جهل و هفت هجرى ١٠٤٨ م
 چونك سر كارى كارخانه تهديء عالمه ربيع جا كنه حالات و شوكت دستكامة شد كان
 اسفند بارخان بودله سد الممتن از مطاله كسند كان انكه بعد از مطالعه اشان را
 بدعاى خير باقر مابند

الشهر
 حاليه
 هجرت
 ١٢١٢

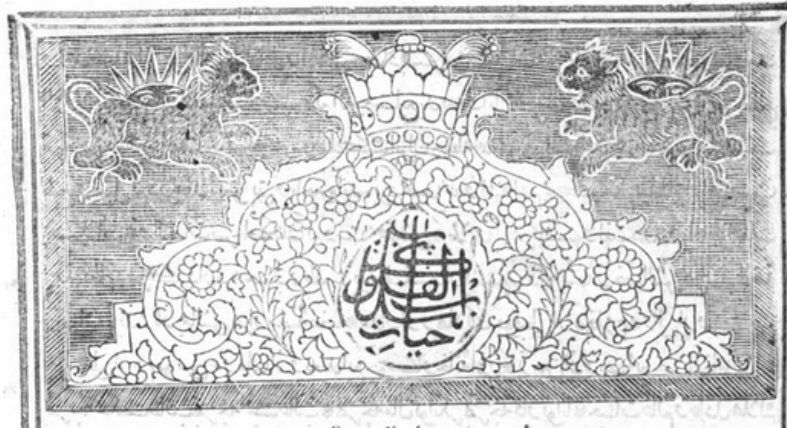
بهمد دولت خسر و بدور ختمت دارا كمدار كمن سوري و خالك عنبر سارا جفا و جوزد
 دادش دوران بسا به هو ناز و از زجودش نوان به نكه عفا بكتلان جالش هشت هجره
 كدران باستان جلالتن سپهر ناصبه فرسا قواعدش همه بحكم او امرش همه مثبت
 شهابش همه نيكو خصا بلش همه زيبا كفات وكف رادش جوزك لاله سوري مكارم دول
 بالث جو بوى عنبر سارا جواد بدوع سباوش هز ارشيد و لاور جواد بكافه بدون
 هز ارشيد دلارا جواسمان دوش امان وحسرت و دران جواقاب و خشن اقباب و حضرت
 هر با اراسكون جوسراي زاستنش سخن كو باسمان جوكراي باستانش جين سا بيك
 اشارت كچود و دوجمر بگوان بيك اجازت خازن غبار كان بنر باه ابادش بناتق بيك
 دققة احسان عطيش بنفارب بيك لطيفة اعطا بروزكار جنبش اكتر قوافل متحف
 بكابنات جنائش الكرواحل مهديا قرأته به تبايد بار نامه معدن بشيرة به تانديك خاها
 دريا هو السلطان الاعظم والحاقان الاعديل الاكرم مملك ملوك العالم غوب الدنيا والدين
 غيات الاسلام والمسلمين اجل الملوك والسلطين قهرمان الماء والطين مالك الممالك الارث
 والاستغاق ناصر احكام الشريعة في الاطراف والافاق ظل الله المدد و على الارض وقضه
 المورد و ذقها بالطول والعرض المجاهد في سبيل الله والغاى لدين الله كامل نسخة لوال الطباعة
 وجود و جامع ضخمة الموارد موجود السلطان ابن السلطان والحاقان ابن الخاقان
 ابن الخاقان كهان خدائى تتعملى شاه كاسكار كز هر چه باد شاه بنر كركا در نوري
 مصورا زجه زانوار كركا دادى بحم از كز داد اذدركر ملك بسى بخسة قى خسة لطفى
 الحسود و باعفات لسابه من وجهه و وقاره و جواده و حسامه بيد به يوم ضرابه قمر على
 رضوى نسر به الصبا والبرق بلمع من خلال سماه اللهم خلد لظل معدله و واقفه على بسط

Bayerische
 Staatsbibliothek

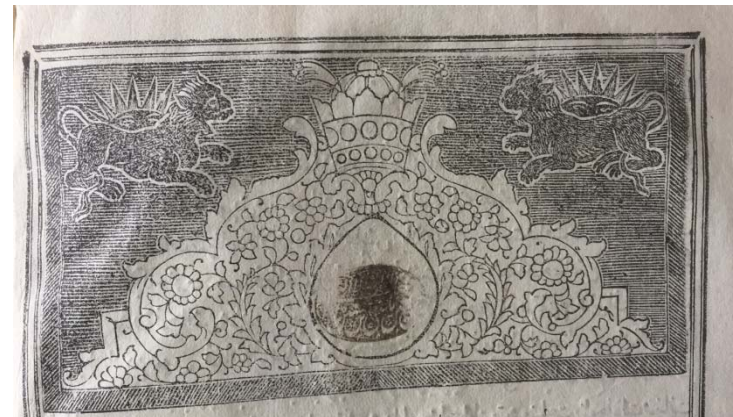
Majlesi, Muḥammad Bāqer:
Helyat al-muttaqin.
 Tehrān: Esfandiār Khān, Mīrzā
 Zayn al-'Ābedīn 1832. [BSB]

بهدد دولت خسرو بدو رحمت دارا که خاز کلین سوری و خاکت غیر سارا چقاو جود
 زودش و ان نسا با هم ناز و آرزو خودش نوان به نکه عفا ککلتان حالتش بخت بصره گردان
 باستان جلالت سپهر تاسه فریادش که حکم او امر تره به نیت نماباش هیه بگو خاص باش
 همه ز با کفایت و کسند او ش جود ناک لاله سوری بکاز مدل باکش جو نوی غیر سارا
 جواد و بدرع سایش هر از شهر لاور جواد بکاز بدو ن هر از سید لارا جوادمان درش
 اعزاز و حسرت دربان جواد تاب و شش از تاب و حیرت حرا به از امکون جوسر از استش معنی کوه
 باستان جوگران باستانش جین سا باکات ازت محمود و دوجمر بکوان باکات اجازت خازن جواد
 کسان بر با آبادش مشاوق باکات دوقه احسان عطش بمناب باکات طعنه عطا پرو و کار جینش
 اکثر و اقل صحف بکتابات جانش آرزو فعلی مهدا قرانسه بناید باقر نامه معدن شبر به نماند
 یکی خاندان با هوالت سلطان الاقطم و التانان الاعمال الکریمات ملوک الملک غوث الدین و القدرین
 غایت الاسلام و المسلمین اجل الملوک و السلاطین خیران المساء و الطین مانات المسالک بالارث
 و الاستحقاق ناصر حکام الشریعه فی الاطراف و الاقالیم نزل الله الممدود علی الارض و فضله المودود
 فیها بالطول و العرش المجاهد فی سبیل الله و النازی لدین الله کاملی لشمع در الطباعه و جود
 و جامع صحیفه الطوارق جود السلطان ابن السلطان ابن السلطان و الخاندان ابن الخاندان ابن الخاندان
 که میان خدای صحیفی شاه کاکاکر کریم چه پادشاه بزرگوار کاتب بر نور و بصیرت از جنر انوار کاکاکر
 دادی بجزم از که زود او داد که ملکت می بخت خیر خیر خیر خیر خیر خیر خیر خیر خیر خیر خیر
 و تازوی جواد و حسنه بیده بوم ضربه ترمغی رشوی شبر به الصبا و البرق بلمع من خلات
 صحابه التهم خاندان لاله و در افکند علی قسط الارضین و ابدان او در لاله علی قاطبة الموحدين

Kalbāsī Išfahānī, Muḥammad: *Eshārāt al-oṣūl*.
 Tehrān: Esfandiyyār Khān, Mirzā Zayn al-Ābedin 1829. [BSB]

Majlesi, Muḥammad Bāqer :
Ḥayāt al-qolūb.
 Tehrān: Mirzā Zayn al-Ābedin
 1824. [BSB]

Typographic printing

- 1816/17 Tabriz
    - Courtly patronage: crown prince Abbas Mirza
    - Several printing houses
    - ~ 15 prints, thematically diverse
  - 1824 Tehran
    - Courtly patronage: Mo`tamed al-Dowle
    - Distinctive layout
    - Religious works
    - ~ 40 prints
  - Esfahan: 5-6 printed titles
  - Last print with movable letter: 1856
- ⇒ 50 – 60 incunabula in total
- ⇒ Printing revolution?

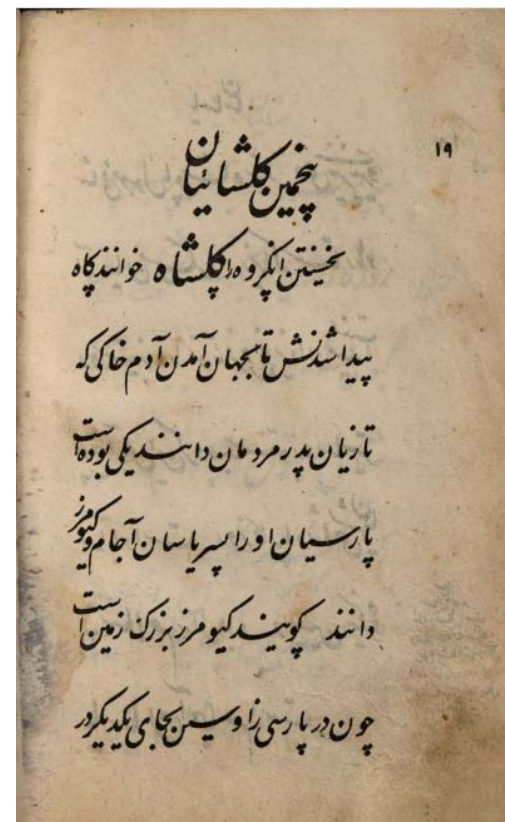

Lithographic printing

Introduced 1832/33 in Tabriz

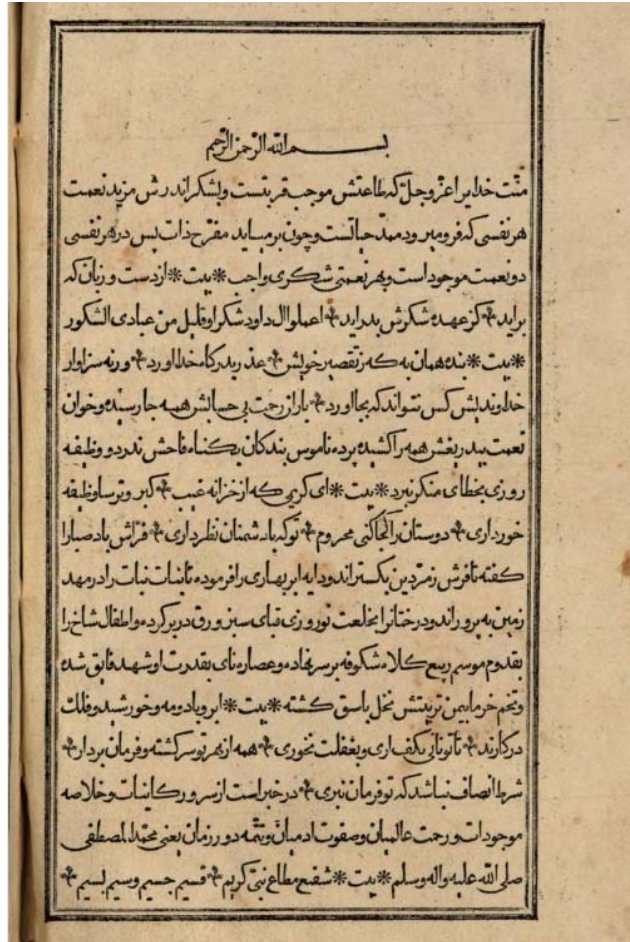
Advantages

- Economic: low costs, support of calligraphers
- Socio-cultural: calligraphy and intricate page layouts

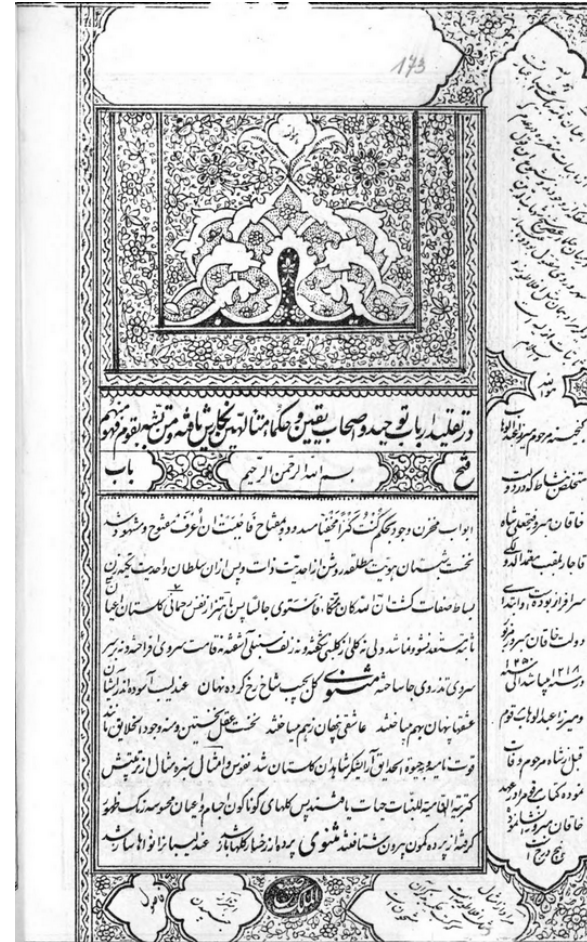

Jalāl-ad-Dīn Mīrzā Ibn-Fath-'Alī Shāh Qājār: *Nāmah-ye khusrawān*.
Tehrān: Kārkhāne-ye Ostād Muḥammad Taqī 1848. [BSB]

Sa'di: *Golestān*.
Tabriz: 1821. [BSB]

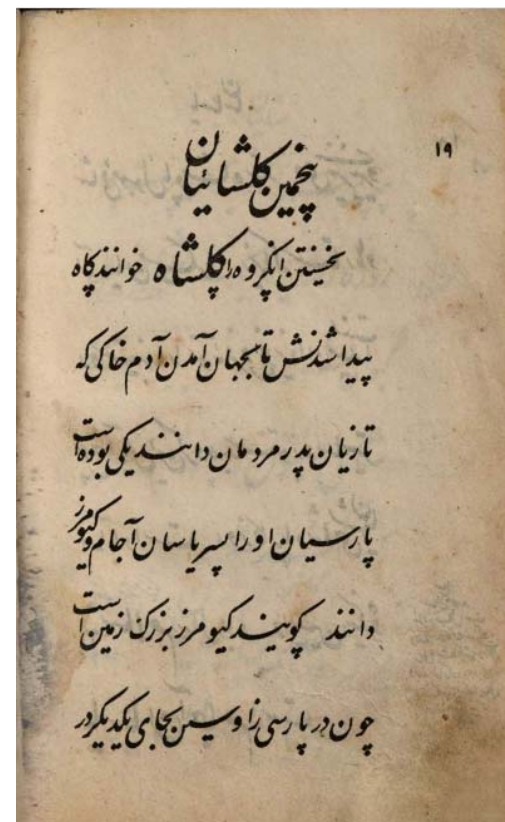
'Abd-al-Wahhāb
Mo'tamed Nashāt:
*Ganjinhah-ye Mīrzā 'Abd-al-
Wahhāb Mo'tamed*.
Tehrān: 1864/65. [BSB]

Lithographic printing

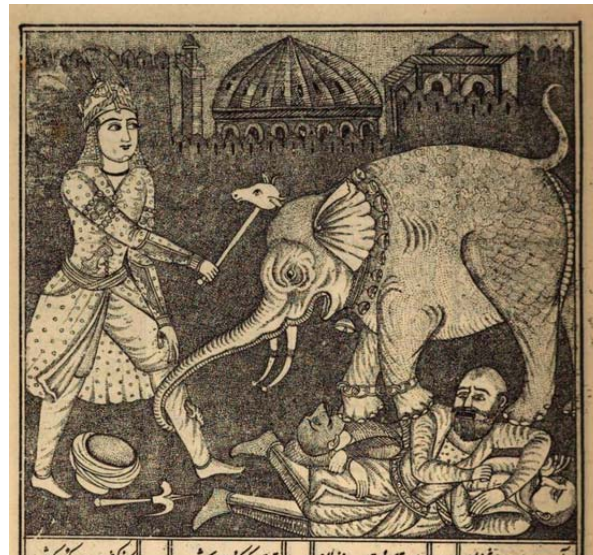
- Introduced 1832/33 in Tabriz

Advantages

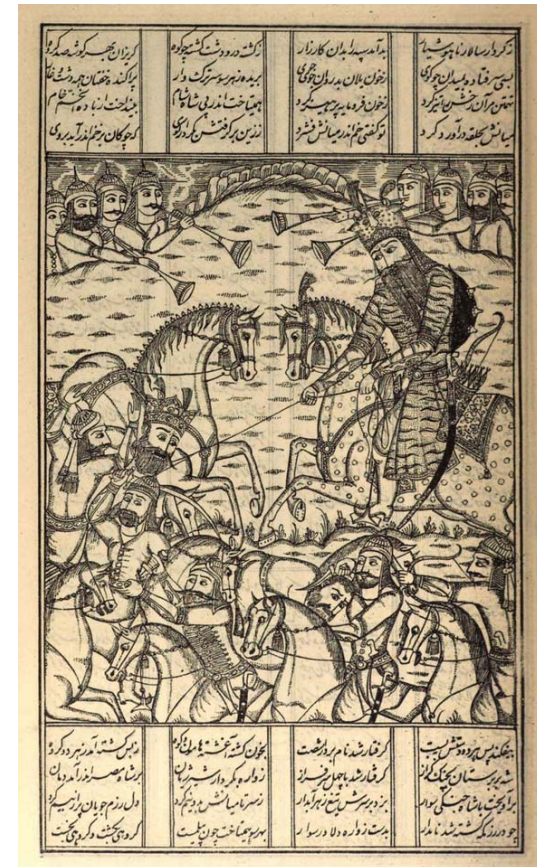
- Economic: low costs, support of calligraphers
- Socio-cultural: calligraphy and intricate page layouts
- 1830s/40s: expansion to Tehran and other provinces
- Growing book-market: ~ 300 titles until 1965
- Illustrated books

Jalāl-ad-Dīn Mīrzā Ibn-Fath-‘Alī Shāh Qājār: *Nāmah-ye khusrawān*.
Tehrān: Kārkhāne-ye Ostād Muḥammad Taqī 1848.[BSB]

Ferdowsi: *Shāhnāmah*.
 Tehrān: Hājji 'Abd-al-Muḥammad Rāzi
 1850. [BSB]

Lithographic printing

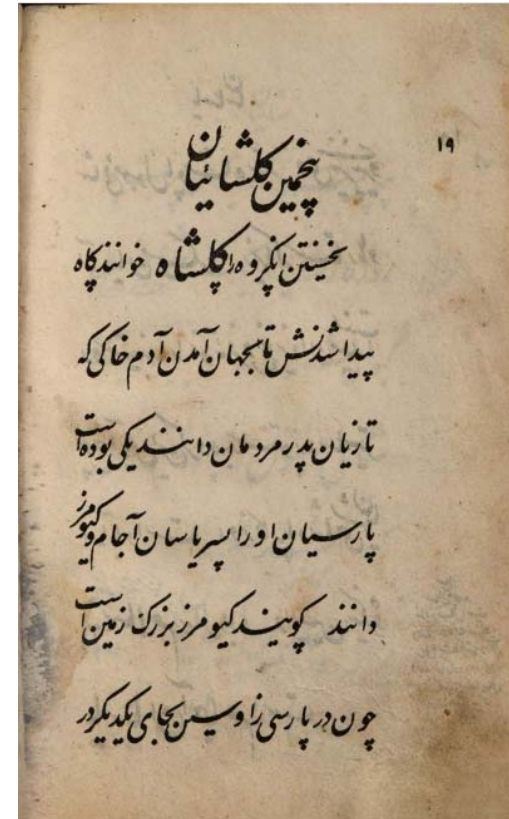
- Introduced 1832/33 in Tabriz

Advantages

- Economic: low costs, support of calligraphers
- Socio-cultural: calligraphy and intricate page layouts
- 1830s/40s: expansion to Tehran and other provinces
- Growing book-market: ~ 300 titles until 1965
- Illustrated books

1874 comeback of typographic printing

=> Decline of lithography

Jalāl-ad-Dīn Mīrzā Ibn-Fath-‘Alī Shāh Qājār: *Nāmāh-ye khusrawān*.
Tehrān: Kārkhāne-ye Ostād Muḥammad Taqī 1848.[BSB]

Persia

Tehran

National

Ketabk

Tehran

St. Peter

Gorky-Li

Academ

London

British L

شماره بازیابی	: ۸-۲۲۴۱۰
شماره بازیابی	: ۸-۱۹۲۷۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۶۶۹۷۶۸
سرشناسه	: حکیم قلی، محمدبن عبدالصبور، قرن ۱۲ق.
عنوان و نام پدیدآور	: رساله تعلیم‌نامه در عمل آبله زدن [چاپ سربی] / [ترجمه و تحریر محمدبن عبدالصبور خوبی].
وضعیت نشر	: [دارالسلطنه تبریز]: به سعی علی‌بن محمدحسین التبریزی الشهیر بامین‌الشرع، ۱۲۴۵ق. (باسمه‌خانه تبریز)
مشخصات ظاهری	: [۵۶] ص. (برگ‌شمار)، ۱۷ سطر؛ ۱۴/۵x۱۸ سم.
یادداشت	: زبان: فارسی.
یادداشت	: تزئینات متن: جدول دور سطور دوله
	نوع کاغذ: فرنگی، به‌رنگ نخودی روشن، مسطرکشی‌شده، ضخیم، با کیفیت خوب
	نوع و تزئینات جلد: مقوایی، رویه کاغذی، به‌رنگ آبی روشن، یک شمشه کوچک زرکوب در میان، منقوش، دو سرتنج در طرفین، منقوش، (بوشانده شده با کاغذ رنگی صورتی در روی جلد و نخودی در پشت جلد)، ضربی، عطف تیماج، به‌رنگ قهوه‌ای، ۵/۱۴x۲۰ سم. (رقعی کوچک)
یادداشت	: شکل و سجع مهر: «رضا الحسینی»
	شکل و سجع مهر: «هدایت‌الله بن حسین»
	شکل و سجع مهر: «علی‌اکبر بن حسین الحسینی»
	شکل و سجع مهر: «کتابخانه دولت علیه ایران» بر روی برگه اموالی این کتابخانه.
یادداشت	: نسخه بررسی شد.
معرفی چاپ سربی	: کتاب حاضر در زمان سلطنت فتحعلی شاه قاجار و نیابت عباس میرزا و حسب‌الامر وی تدوین و طبع شده است. نویسنده متن اصلی کارمک فرزند ریچارد انگلیسی از اهالی آکلند بوده، وی عمل آبله‌کوبی را برای اولین بار در ایران (آذربایجان) در سال ۱۲۲۸ق. با تعلیم به شخصی به نام حاجی‌بابا و با آبله‌کوبی اطفال شروع نمود. ترجمه و تالیف این کتاب در سال ۱۲۴۳ق. صورت گرفته است.
عنوان دیگر	: این کتاب در زمان امیرکبیر مجدداً چاپ شده است، همچنین در ضمیمه کتاب «انوار الناصریه یا مرآت‌الحکمه» نیز آمده است.
موضوع	: رساله در علم آبله زدن
موضوع	: آبله -- مایه‌کوبی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	: Smallpox -- Vaccination -- Early works to 20th century

1. Agenda Herbipolensis. Hrsg. von Rudolf <von Scherenberg> Bischof von Würzburg.

Würzburg: Georg Reyser, [nicht vor 2. Juni 1482]. 2°. - 104 Bl.

GW 463. HCR 367. BMC II 569. Goff A-161. Schramm XVI, 16. - Ein Kupferstich. Noten (schwarz und rot gedruckt).

Titelbeschreibung:

ISTC ia00161000. (nach GW 463)

GW 00463

- UB Tübingen : INKA 17000021

Bl. 104 (leer) fehlt. - Provenienz: (Vord. Spiegel) *Johannes ordemer 1513*, darunter durchgestrichene **Besitzvermerk** *Johannes ordemer Anno domini i. c. [15]14*. (Hint. Spiegel) *Johannes ortemer ist das bißchlein libh wers ihm stilt der ist ein dibh Es sey gleich rider aber knecht so ist er zu[m] galgen gerecht. feltt er in den graben so fresen in die Raben feltt er ihn den Rein so fresen ihn die Schwein feltt er in die hell soh ist er des deufel sein gesehll.* unterschrieben: *Johannes ortemer hatt das geschriben* und durchgestrichenes Datum. - 2. (Bl. 1a) Stuttgart: Königliche Handbibliothek (durchgestrichener Stempel). - 3. (vord. Spiegel) Tübingen: Wilh.-Stift (alte Signatur V 561 *Fof*). 1936 an die UB abgegeben. - **Einband: binding** Blindgeprägter Halblederband über Holz. Rollen, eine Blütenrolle und zwei ornamentale Rollen, u. a. mit Trommel, Haebler II, 111: Nürnberg StA Rolle 28a (?) aus dem Jahr 1546. Rest einer Schließe. Titel auf dem Rücken **Kaufpreis** auf dem hint. Spiegel: *Constat florenum anno etc. ... 85 Jahr.*

Signatur: Gi 291 a.4

Provenienzen: Ortmer, Johannes

provenance Stuttgart: Königliche Handbibliothek

Tübingen: Wilh.-Stift

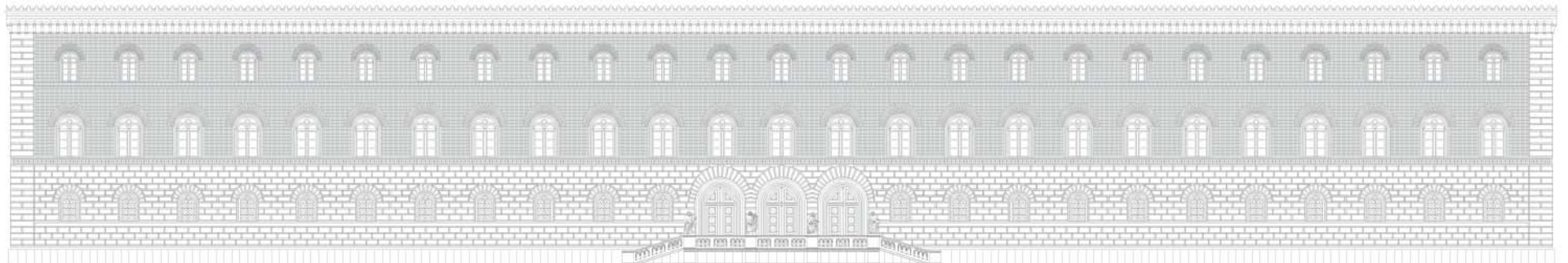
Buchbinderwerkstatt Buchbinderwerkstätten (nicht lokalisiert): Rolle 28a Nürnberg StA

binding workshop Haebler II, 111[: Rolle 28a Nürnberg StA]

ownership statement

price annotation

Thank you for your attention!

Literature

Bābāzādah, Shahlā (2000) *Tārīkh-i chāp dar Īrān*. Tih-rān: Ṭahūrī.

Floor, Willem: "ČĀP," *Encyclopædia Iranica*, I/7, 760-764, available online at <http://www.iranicaonline.org/articles/cap-print-printing-a-persian-word-probably-derived-from-hindi-chapna-to-print-see-turner-no>.

Heinzelmann, T. (2016) 'Lithographische Drucke. Lithographic prints', *Manuscript Cultures*, 9, 265–267.

Marzolph, U. (2001) *Narrative illustration in Persian lithographed books*. Leiden: Brill.

Marzolph, U. (2002) 'Zur frühen Druckgeschichte in Iran (1817 - ca. 1900). Early printing history in Iran (1817 - ca. 1900). Teil I: Gedruckte Handschrift - Part I: Printed manuscript', in *Sprachen des Nahen Ostens und die Druckrevolution: eine interkulturelle Begegnung. Katalog und Begleitband zur Ausstellung*. Hrsg. Eva Hanebutt u.a.. Westhofen: WVA-Verlag Skulima, 249–268 .

Marzolph, U. (2007) 'Persian incunabula: a definition and assessment' in *Gutenberg-Jahrbuch*, vol. 82, 205 -220.

Shcheglova, O. P. (1975). *Katalog litografirovannykh knig na persidskom jazyke v sobranii Leningradskogo otdelenija Instituta vostokovedenija AN SSSR*. Moskva, Nauka.

Shcheglova, O. P. (1989). *Katalog litografirovannykh knig na persidskom jazyke v sobranii vostochnogo otdela naučnoj biblioteki im. A.M. Gor'kogo Leningradskogo gosudarstvennogo universiteta*. Moskva, Nauka.

Edwards, E. (1922). *A catalogue of the Persian printed books in the British Museum*. London.